

Tisícročná včela

Bez akéhokoľvek zdroja informácií, či už populačných správ z médií alebo vyhľadania témy na internete si dnes môže každý človek so základnými vedomosťami o pestovaní plodín odpovedať na otázku, čo by nastalo vo svete v prípade vyhynutia včiel. Nemeckí odborníci v spolupráci s predstaviteľmi jednej známej siete supermarketov urobili pokus a na niekoľko hodín stiahli z pultov všetky potraviny, ktoré súvisia s opelením. Spolu sa muselo stiahnuť približne dva a pol tisíce produktov, čo predstavuje viac ako polovicu všetkých výrobkov, ktoré sa v nej dali kúpiť – s opelením súvisí približne 60 percent ponuky. A čo môže každý z nás urobiť, aby takýto scenár nenastal? Odpoveď je, zaujímať sa o prácu a problémy ľudí, ktorí svoj život spojili s chovom včiel a aktivitami na ochranu a vytváranie trvalo udržateľných podmienok pre ich ďalší rozvoj. A v neposlednom rade o environmentálne otázky, ekologické poľnohospodárstvo, atď., ktoré s touto problematikou úzko súvisia. Bolo by zaujímavé poznať názor na túto problematiku, od odborníka na včelí svet, ktorý už žiaľ nie je medzi nami, ale svojimi aktivitami v tejto oblasti položil základy a zdokumentoval nielen svoju prácu, ale poznal aj aktivity iných včelárov a včelárstva všeobecne v Trenčianskych Stankovciach – **Jozefa Porubana**. Redakcia Stankovského informátora dostala k dispozícii rodinnú kroniku, ktorú Jozef Poruban založil a ktorú teraz vedie syn Ivan Poruban st., ktorý nám pomohol svojimi odpoveďami pochopiť rôzne súvislosti a dotvoriť si celkový obraz, ktorý je v nej dokumentovaný od roku 1985. Ale poďme po poriadku.

Jozef Poruban sa narodil 27.7.1933 a neskôr už ako vyučený elektrikár vykonával v 50 tých rokoch elektrifikáciu dedín na Slovensku. Staval drevené elektrické stĺpy a následne pripájal rodinné domy k elektrickej sieti. Chovu včiel u neho predchádzal chov iných zvierat, nakoľko bol dlhoročným členom drobnochovateľského zväzu Trenčianske Stankovce.

V roku 1985, teda v 52. roku života, začal Jozef Poruban s chovom včiel v troch úloch v záhrade rodinného domu v Malých Stankovciach – vedľa susediacej stodoly rodiny Rozvadzkých pri dnešnom Dome služieb. Chov včiel v záhrade bol náročný, pretože domácim ale aj susedom, pravidelne obrábajúcim záhrady včely vehementne „asistovali“.

V roku 1988 si Jozef Poruban prenajal pôdu od Miestneho národného výboru a vybudoval včelnicu za dedinou Malé Stankovce na Bielych hlinách, ktoré boli z hľadiska podmienok chovu ideálne. Odvodnil močarisko a vybágoval koryto, ktoré bolo pred úľmi, vyčistil okolie, pravidelne kosil a postupne vysádzal nové stromy. Túto činnosť rodina vykonáva dodnes. Zemiaky prestali v oblasti sadiť v roku 2010, pretože rezignovali na boj s hrabošmi. So synmi Ivanom a Milošom zakúpil unimobunku, ktorú vyviezli na Biele hliny. Odvtedy trávil pán Poruban od jari do jesene pri včelách väčšinu času aj v spoločnosti Gejzu Kandela zo Sedličnej a Karola Hoštáka z Malých Stankoviec, ktorí mu pomáhali pri vytáčaní medu a údržbe včelína. To sa opakuje každú sezónu, ktorá vrcholí počas vytáčania medu vo včelíne, kde nie je elektrika a kde sa rodina stretáva pri ručnej a poctivej práci, na ktorú je hrdá. A samozrejme je hrdá na výsledky svojej práce. Med sa po vytočení zviezol do rodného domu v Trenčianskych Stankovciach, kde sa ďalej spracovával. Okrem medu sa v rodnom dome spracovával a dodnes sa spracováva vosk. Manželka pána Jozefa Porubana, Božena rodená Bobocká sa vždy starala o čistotu pohárov na med, ktorý potom s ostatnými členmi rodiny do nich aj nalievala a zabezpečovala jeho správne

uzavretie a uskladnenie. Často na bicykli nosievala manželovi do včelnice obedy aj spolu s výbornými koláčmi, ktorými je spolu so zákuskami a tortami povestná a ktoré piekla a pečie pre celú rodinu.

Je nevyhnutné pripomenúť, že čerstvý kvetový med má tendenciu rýchlo tuhnúť a preto sa rodinná brigáda organizovala do niekoľkých dní po vytočení. Inak hrozilo, že stuhnúť med by sa musel hodiny roztápať. Keď k tomu cielené v niektorých prípadoch dochádzalo, rodina vždy dodržiavala pomalé roztápanie v nádobe s teplou vodou do 45 °C, aby med neustrácal na kvalite a aby sa nestratili jeho výnimočné účinky.

Včelári boli vždy jedna veľká rodina, ktorá si medzi sebou odovzdávala skúsenosti. Do takejto sa začlenil aj pán Poruban a mal tú česť poznať ďalších dlhoročných včelárov ako boli páni MVDr. Alois Vašica, Jozef Čaňo, Rudolf Straka, Dušan Machunka, Jozef Mojžiš z Malých Stankoviec a učiteľov ako Pavol Mocko z Veľkých Bieroviec a Jozef Hág zo Sedličnej.

V roku 2012 začal pán Poruban slabnúť a 1.1.2013 zomrel. Po tejto pre rodinu veľmi smutnej a citlivej udalosti prebral starostlivosť o včely syn, Ivan Poruban starší, nakoľko vnuci Ivan, Martin, Miloš, Marek a Matúš mali školské a pracovné povinnosti. Ivan sa snaží chov udržiavať, prípadne v lepšom roku aj rozširuje. Povymieňal úle, ktoré už potrebovali nahradiť, celé okolie pravidelne kosí a robí, čo je práve nutné. Stále sa môže hrdiť vlastným poctivým medom, v čom mu pomáhajú synovia Ivan a Martin s rodinami. Roky sejú pred úľmi facéliu vratičolistú, cenenú pre svoju vynikajúcu medonosnosť a posledné tri roky aj lúčne kvety. Pri vytáčaní medu a výrobe rámkov mu stále pomáha Karol Hošták, ktorý pracoval aj s otcom Ivana Porubana. A práve jeho odkaz Ivana motivuje k tomu, aby neustále zbieral teoretické a praktické skúsenosti aj od iných kolegov včelárov. Na našu otázku aby vymenoval aspoň niekoľko rešpektovaných včelárov z Trenčianskych Stankoviec reagoval okamžite zmienkou na tieto mená: Dušan Machunka, Ján Husár, Ivan Jančo, Jozef Mojžiš, Jaroslav Haško, Milan Králik.

Svojim menom sa Ivan Poruban st. podpisuje pod kvalitu každého svojho medu a deklaruje ochotu aj naďalej pokračovať v začatom diele svojho otca, až pokiaľ mu to bude zdravotný stav dovoľovať. A pretože med je slovenským elixírom zdravia, je predpoklad a to mu aj všetci prajeme, aby to bolo ešte veľmi dlho. Veď aj občianske združenie Včela a príroda, ktoré Ivan založil, potrebuje svoj čas a potrebuje sa vyvíjať. Ale o tom niekedy nabudúce.

Spracoval Peter Justus

PS: Pani Božena Porubánová sa nedožila vydania tohto článku. Jej najbližší ju v nedeľu 7. 4. 2019 odpovedali na jej poslednej ceste.